

SATVERSMES TIESA DIVDESMIT GADOS: NO IDEJAS LĪDZ ŠODIENAI

Mg. iur. **Alla Spale**,
Satversmes tiesas Juridiskā departamenta vadītāja

Foto: Toms Norde

Šogad aprit divdesmit gadi, kopš Latvijā tika izveidota un savu darbību uzsāka Satversmes tiesa. Tās izveidošana līdz šim ir bijis lielākais jauninājums Latvijas parlamentārās demokrātijas institucionālajā iekārtā.¹

Latvijā ideja par konstitucionālās kontroles nepieciešamību tika ieskicēta un apspriesta jau starpkaru periodā, diskutējot par iespēju pārbaudīt Saeimas un Ministru kabineta pieņemto lēmumu atbilstību Satversmei.² Tomēr atsevišķa konstitucionālā tiesa tika izveidota tikai pēc Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas. Tieši ar Satversmes tiesas izveidošanu ideja par konstitucionālās kontroles nepieciešamību pārtapa konkrētā institucionālajā risinājumā.

Šajā rakstā³ tiks aplūkota Satversmes tiesas izveidošana un tās darbības attīstība, uzsverot konstitucionālās kontroles institucionālo ģenēzi Latvijā. Tas ļaus vēlreiz⁴ – pēc vairāk nekā divdesmit gadiem – atskatīties uz Satversmes tiesas izveidošanas procesu, aplūkot tās darbības posmus, kā arī akcentēt būtiskākās tiesas prakses atziņas.

1. Konstitucionālās kontroles idejas iedzīvināšana Latvijā – Satversmes tiesas izveidošana

Politiskie un tiesiskie procesi pagājušā gadsimta astoņdesmito gadu beigās un deviņdesmito gadu sākumā radīja iespēju Latvijā sākt diskusiju par konstitucionālās kontroles institūta izveidošanu.⁵ Pirmais konstitucionāla

līmeņa tiesību akts, kurā bija paredzēta konstitucionālās tiesas izveidošana, ir 1990. gada 4. maijā pieņemtā LPSR Augstākās padomes deklarācija “Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu”. Tās 6. panta otrais teikums noteica, ka strīdus gadījumos jautājumus par likumdošanas aktu piemērošanu izšķir Latvijas Republikas Konstitucionālā tiesa.⁶ Viens no minētās deklarācijas autoriem Egils Levits 1991. gada vasarā rakstīja: “Tagad kļūst skaidrs, cik ļoti nepieciešama – jau pārejas periodā! – ir konstitucionālā tiesa; tā būtu pēdējā instance, kas, pamatojoties uz juridiskām normu interpretācijas metodēm, strīdus gadījumos (un to katrā ziņā būs daudz) noteiktu, vai kāds valsts pārvaldes rīkojums saskan ar likumu, likums ar pamatlikumu utt.”⁷ Tomēr šīs idejas iedzīvināšanai bija nepieciešams ilgāks laika posms.⁸

1992. gada decembrī Augstākās padomes pieņemtajā likumā “Par tiesu varu” tika paredzēts izveidot Konstitucionālās uzraudzības tiesu palātu Augstākās tiesas sastāvā – līdzīgi kā tas šobrīd ir Igaunijā. Tomēr šīs normas tā arī palika “tikai uz papīra”.⁹ Politiskā un tiesiskā doma atteicās no idejas konstitucionālās uzraudzības tiesības piešķirt Augstākajai tiesai un uzsāka darbu pie Satversmes tiesas izveidošanas koncepcijas.¹⁰

1993. gada 6. jūlijā uz savu pirmo sēdi sanāca 5. Saeima. Tās izveidotā valdība iestājās par Satversmes tiesas kā neatkarīgas institūcijas izveidi un uzsāka Satversmes tiesas likuma projekta izstrādi. Tieslietu ministrija izstrādāja likumprojektu, kuru Ministru kabinets akceptēja 1994. gada februārī, bet iesniedza Saeimā 1994. gada martā. 1994. gada jūnijā Saeima pieņēma grozījumus likumā “Par tiesu varu”, paredzot izveidot neatkarīgu Satversmes tiesu, kuras darbību regulē Satversmes tiesas likums.¹¹

Pirms Satversmes tiesas likuma pieņemšanas bija jāgroza Satversme, lai nostiprinātu Satversmes tiesas konstitucionālo statusu, jānosaka tās kompetence un neatkarības garantijas. Turklāt grozījumi Satversmes tekstā bija nepieciešami, lai pārdalītu līdz šim noteikto valsts varas orgānu kompetenci Satversmē.¹² 1995. gada maijā Saeimas Juridiskā komisija iesniedza attiecīgu likumprojektu. Tomēr Satversmes grozīšanas process ielga. Satversmes tiesas likuma projekts un likumprojekts “Grozījums Latvijas Republikas Satversmē” 5. Saeimā tika pieņemti pirmajā un otrajā lasījumā, kā arī sagatavoti trešajam lasījumam, taču pieņemšana trešajā lasījumā kavējās.¹³ Kā norādījis Satversmes tiesas pirmais priekšsēdētājs Aivars Endziņš, dažu politisko spēku organizētās obstrukcijas rezultātā vairākkārtējie mēģinājumi pieņemt grozījumus Satversmē un nostiprināt Satversmes tiesas konstitucionālo statusu cieta neveiksmi, jo nebija iespējams Saeimas sēdē nodrošināt kvorumu – divas trešdaļas no Saeimas deputātu skaita. Turklāt tuvojās 6. Saeimas, vēlēšanas un politiķi cerēja, ka pēc tām politisko spēku samērs Saeimā mainīsies.¹⁴

Visbeidzot, 6. Saeimas Juridiskā komisija pārstrādāja minētos likumprojektus un 1996. gada janvārī iesniedza tos izskatīšanai. Tātad abi likumprojekti 6. Saeimā tika skatīti no jauna.

Apspriežot Satversmes 85. panta redakciju Saeimā, deputāts un Satversmes grozījumu likumprojekta referents A. Endziņš norādīja uz nepieciešamību Satversmes tiesas statusu nostiprināt Satversmē un piešķirt tai tiesības atzīt par spēkā neesošiem likumus.¹⁵ No diskusijām Saeimā secināms, ka tā bija būtiska izšķiršanās par Eiropas konstitucionālās kontroles modeļa izveidošanu.¹⁶

1996. gada 5. jūnijā Saeima izteica Satversmes 85. pantu jaunā redakcijā: “Latvijā pastāv Satversmes tiesa, kas likumā noteiktās kompetences ietvaros izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei, kā arī citas ar likumu tās kompetencē nodotās lietas. Satversmes tiesa ir tiesīga atzīt par spēkā neesošiem likumus un citus aktus vai to daļas. Satversmes tiesas tiesnešus uz likumā noteikto laiku apstiprina Saeima, aizklāti balsojot, ar ne mazāk kā 51 Saeimas locekļa balsu vairākumu.”¹⁷ Vienlaikus tika pieņemts arī Satversmes tiesas likums.¹⁸

Tādējādi Latvijā tika izveidota konstitucionālās kontroles institūcija – Satversmes tiesa, kas īstenoja tikai abstrakto konstitucionālo kontroli, jo Satversmes tiesas likums sākotnēji neparedzēja konkrētās kontroles iespējamību. Satversmes tiesai tika piešķirta līdz šim iepriekš atsevišķi nenošķirta funkcija – izvērtēt tiesību normu atbilstību augstāka juridiska spēka normām un neatbilstības gadījumā apstrīdētās normas atzīt par spēkā neesošām, līdztekus tam juridiski saistoši iztulkojot Satversmi.¹⁹ Satversmes tiesai bija jāiekļaujas jau esošā valsts varu realizējošo institūciju sistēmā, tāpēc tās izveidošana tika raksturota kā “savdabīgs eksperiments” un “riskants solis”.²⁰

1996	05.06.1996. Pieņemti grozījumi Latvijas Republikas Satversmes 85. pantā, kas noteic, ka Latvijā pastāv Satversmes tiesa (stājās spēkā 26.06.1996.). Pieņemts Satversmes tiesas likums (stājās spēkā 28.06.1996.). 09.12.1996. Tiesneša zvērestu dod un amatā stājas Aivars Endziņš, Romāns Apsītis, Anita Ušacka un Ilma Čepāne. Amatā stājas tiesneši Andrejs Lepse un Ilze Skultāne. Satversmes tiesas izveidošanas diena. 11.12.1996. Satversmes tiesa sanāk uz pirmo tiesas sēdi, kurā Aivaru Endziņu ievēl par Satversmes tiesas priekšsēdētāja pienākumu izpildītāju (08.06.2000. ievēlēts par priekšsēdētāju, pārvēlēts 06.06.2003. un 06.06.2006., vada tiesu līdz 31.01.2007.).
1997	21.04.1997. Pieņemts un stājās spēkā Satversmes tiesas reglaments, kas noteic Satversmes tiesas struktūru un darba organizāciju. 28.04.1997. Satversmes tiesa izskata pirmo lietu [Nr. 04-01 (97)]. 07.05.1997. Satversmes tiesa pasludina pirmo spriedumu [lietā Nr. 04-01 (97) par elektroenerģijas iepirkuma cenu]. Tiesa atsaucas uz vispārējiem tiesību principiem. 13.06.1997. Satversmes tiesa pirmo reizi izbeidz tiesvedību [lieta Nr. 04-03 (97)]. 03.07.1997. Starptautisks seminārs “Par Latvijas Republikas Satversmes tiesas darbību”, kuru organizē Satversmes tiesa un Eiropas Padomes komisija “Demokrātija caur tiesībām” (Venēcijas komisija) sadarbībā ar ASV starptautiskās attīstības aģentūru. 24.09.1997. Stājās spēkā pirmie Satversmes tiesas likuma grozījumi, paplašinot to subjektu loku, kuriem ir tiesības vērsties Satversmes tiesā.
1998	30.04.1998. Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 09-02 (98) par nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu. Tiesa pirmo reizi atsaucas uz Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju. 06.11.1998. Stājās spēkā grozījumi Latvijas Republikas Satversmē, kas papildina to ar VIII nodaļu “Cilvēka pamattiesības”.
1999	05.03.1999. Valsts prezidents Guntis Ulmanis atklāj jauno Satversmes tiesas ēku Rīgā, Jura Alunāna ielā 1. 17.–20.05.1999. Satversmes tiesa piedalās Eiropas konstitucionālo tiesu konferences XI kongresā “Konstitucionālo tiesu prakse apziņas un reliģijas brīvības jautājumos”, kurā Satversmes tiesa apstiprināta par Eiropas konstitucionālo tiesu konferences asociēto locekli (Varšavā, Polijā). 01.10.1999. Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 03-05 (99) par Telekomunikāciju tarifu padomi. Tiesa pirmo reizi atsaucas uz valsts varas dalīšanas principu.
2000	25.–26.02.2000. Starptautisks seminārs par Satversmes tiesas sagatavoto likumprojektu “Grozījumi Satversmes tiesas likumā”, kuru organizē Satversmes tiesa un Eiropas Padomes komisija “Demokrātija caur tiesībām” (Venēcijas komisija). 24.03.2000. Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 04-07 (99) par elektroenerģijas iepirkuma cenu. Tiesa pirmo reizi atsaucas uz samērīguma principu. 08.06.2000. Tiesneša zvērestu dod un amatā stājas Juris Jelāgins. Romānu Apsīti ievēl par Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietnieku (pārvēlēts 06.06.2003., priekšsēdētāja vietnieka amata pienākumus pildījis līdz 06.06.2006.). 30.08.2000. Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2000-03-01 par vēlēšanu tiesību ierobežojumiem. Tiesa atsaucas uz pašizsargājošās demokrātijas principu. Pirmais Satversmes tiesas spriedums, kam pievienotas tiesnešu atsevišķās domas. 22.–23.09.2000. Satversmes tiesas un Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas tiesnešu I konference “Konstitucionālā jurisdikcija Lietuvā un Latvijā” (Cēsis, Latvijā). 20.–21.10.2000. Eiropas konstitucionālo tiesu konferences XII kongresa sagatavošanās sēde, kurā Satversmes tiesa apstiprināta par Eiropas konstitucionālo tiesu konferences locekli (Briselē, Beļģijā).
2001	01.01.2001. Stājās spēkā grozījumi Satversmes tiesas likumā, precizējot un būtiski paplašinot konstitucionālās kontroles subjektu loku – tiek paredzēta arī konstitucionālā sūdzība un tiesas pieteikums Satversmes tiesā. Ieviests rakstveida process. 30.01.2001. Pieņemts un stājās spēkā jauns Satversmes tiesas reglaments. 12.06.2001. Pirmā Satversmes tiesas sēde, izskatot lietu rakstveida procesā (lieta Nr. 2001-01-01). 18.07.2001. Ierosināta pirmā lieta pēc konstitucionālās sūdzības (lieta Nr. 2001-04-0103 par personvārdu atainošanu personas dokumentos).

2. Satversmes tiesas darbības posmi

Satversmes tiesas piecpadsmītajā gadadienā tās darbība tika aplūkota trīs posmos.²¹ Tāpēc šodien, atskatoties uz Satversmes tiesas darbību divdesmit gadu tvērumā un analizējot pēdējo piecu gadu periodu, būtu jānoskaidro, vai turpinās Satversmes tiesas darbības trešais periods, vai tomēr ir aizsācies un rit tās darbības ceturtais periods.

Pirmajos desmit pastāvēšanas gados Satversmes tiesas darbībā izšķirami divi posmi: 1) no 1996. gada decembra līdz 2001. gadam; 2) no 2001. gada līdz 2009. gadam.²² Jau 2010. gadā tika norādīts uz trešo posmu Satversmes tiesas darbā, kas aizsākās 2009. gada pirmajā pusē un iezīmēja gan kvantitatīvas, gan kvalitatīvas pārmaiņas, kas bija saistītas ar ekonomisko krīzi Eiropā.²³ Savukārt Satversmes tiesas divdesmitajai gadadienai veltītajā konferencē tika iezīmēts ceturtais posms, kas Satversmes tiesas darbībā aizsācies 2014. gadā pēc ekonomiskās krīzes pārvarēšanas. Šajā posmā Satversmes tiesa turpina savas prakses attīstību, līdzīgi kā pārējās Eiropas konstitucionālās tiesas, strādājot globalizācijas ietekmes un Eiropas integrācijas apstākļos.²⁴

Tādējādi šobrīd Satversmes tiesas darbību var iedalīt četros posmos – katru no tiem raksturo noteikts laika periods un Satversmes tiesas darbības īpatnības tā ietvaros.

2.1. Pirmais posms (1996–2000)

Satversmes tiesas darbības pirmais posms aptver laiku no 1996. gada, kad izveidoja Satversmes tiesu, līdz 2001. gadam, kad stājās spēkā būtiski grozījumi Satversmes tiesas likumā, tostarp tika ieviests konstitucionālās sūdzības institūts.²⁵ Šis bija laiks, kad Satversmes tiesa izveidojās kā patstāvīga institūcija un amatā tika apstiprināti pirmie Satversmes tiesas tiesneši.

Satversmes tiesas tiesnešu izvēle un apstiprināšana bija sarežģīts un laikietilpīgs process. Lai apstiprinātu visus septiņus tiesnešus, Saeimai bija nepieciešami gandrīz četri gadi. To, cik grūti izvēlēties atbilstošus kandidātus Satversmes tiesas tiesneša amatam, parādīja jau pirmais balsojums. Nepieciešamo balsu skaitu ieguva tikai abi Ministru kabineta izvirzītie kandidāti un viens no sešiem deputātu izvirzītajiem kandidātiem. Savukārt Augstākās tiesas plēnumam nācās savus kandidātus virzīt atkārtoti.²⁶ Pēc vairākiem balsojumiem Saeima apstiprināja sešus Satversmes tiesas tiesnešus: A. Endziņu, Romānu Apsīti, Ilmu Čepāni, Andreju Lepsi, Ilzi Skultāni un Anitu Ušacku. Par Satversmes tiesas dzimšanas dienu uzskatāms 1996. gada 9. decembris, kad tie četri no apstiprinātajiem Satversmes tiesas tiesnešiem, kuri iepriekš nebija tiesneši amatā, nodeva tiesneša zvērestu.²⁷

Par Satversmes tiesas darbavietu kļuva pagaidu telpas Basteja bulvārī 14, kur pirms tam atradās Ministru prezidenta biedra birojs. Nelielam birojā piemērotās telpas tomēr nebija atbilstošas tiesas

vajadzībām.²⁸ Uz savām pastāvīgajām telpām Jura Alunāna ielā 1 Satversmes tiesa pārcēlās 1999. gada sākumā.²⁹

Satversmes tiesas pirmā sēde notika 1996. gada 11. decembrī. Šajā sēdē par Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietas izpildītāju ievēlēja A. Endziņu un Satversmes tiesas pirmais tiesas sastāvs uzsāka savu darbu. Satversmes tiesas septītais tiesnesis – Juris Jelāgins – tika apstiprināts amatā tikai 2000. gada 11. maijā. Tiesneša zvērestu viņš nodeva 2000. gada 8. jūnijā, un šajā dienā Satversmes tiesa, kas beidzot bija pilnīgi izveidota, ievēlēja³⁰ par Satversmes tiesas priekšsēdētāju A. Endziņu un par Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietnieku – R. Apsīti.³¹

Satversmes tiesa savu pirmo lietu³² izskatīja 1997. gada 28. aprīlī. Lieta tika ierosināta pēc pieteikuma, kuru iesniedza trīsdesmit pieci 6. Saeimas deputāti. Ar šīs lietas izskatīšanu tika aizsākts Latvijai jauns tiesvedības procesa veids – Satversmes tiesas process.

Satversmes tiesas likuma pārejas noteikumi paredzēja atsevišķa normatīva akta – Satversmes tiesas procesa likuma – izstrādi, kas reglamentētu procesuālo kārtību Satversmes tiesā. Satversmes tiesas likuma pārejas noteikumu 1. punkts noteica: "Līdz Satversmes tiesas procesa likuma spēkā stāšanās dienai lietu izskatīšanas procesuālo kārtību regulē šis likums un Satversmes tiesas reglaments." Uzreiz pēc Satversmes tiesas izveidošanas tika uzsākts darbs pie tiesas reglamenta izstrādes. Lai izstrādātu modernu, bet vienlaikus arī Satversmes tiesas procesa īpatnībām atbilstošu lietu izskatīšanas kārtību, citastarp tika analizēti dažādu valstu konstitucionālo tiesu procesu reglamentējošie normatīvie akti.³³ Satversmes tiesas pirmais reglaments tika pieņemts 1997. gada 21. aprīlī. Tomēr 2000. gada 30. novembrī pieņemtie Satversmes tiesas likuma grozījumi vairs neparedzēja Satversmes tiesas procesa likumu, tādējādi atstājot Satversmes tiesas procesuālās kārtības noteikšanu Satversmes tiesas likuma un Satversmes tiesas reglamenta ziņā.³⁴

Tolaik Satversmes tiesas kompetencē bija lietas par: 1) likumu un Latvijas parakstīto vai noslēgto starptautisko līgumu atbilstību Satversmei; 2) Latvijas nacionālo tiesību normu atbilstību tiem Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi; 3) Saeimas lēmumu, Valsts prezidenta, Saeimas priekšsēdētāja, Ministru kabineta un Ministru prezidenta aktu un citu Saeimas apstiprināto, iecelto vai vēlēto institūciju vai amatpersonu izdoto normatīvo aktu atbilstību Satversmei un citiem likumiem; 4) Ministru kabinetam pakļauto institūciju vai amatpersonu izdoto normatīvo aktu atbilstību Satversmei, citiem likumiem un Ministru kabineta noteikumiem; 5) pašvaldības domes (padomes) izdoto saistošo noteikumu, kā arī citu normatīvo aktu atbilstību Satversmei, citiem likumiem un Ministru kabineta noteikumiem; 6) kā

arī tāda rīkojuma atbilstību likumam, ar kuru Ministru kabineta pilnvarotais ministrs ir apturējis pašvaldības domes pieņemto lēmumu. Satversmes tiesas kompetencē ietilpa arī Ministru kabineta administratīvo aktu izskatīšana, kas tikai vēlāk tika nodota administratīvajām tiesām.

Satversmes tiesas pirmajā darbības posmā nedz personai, nedz arī tiesām nebija tiesību iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā. 1997. gada 11. septembrī Satversmes tiesas likums tika grozīts, nedaudz paplašinot to personu loku, kam ir tiesības vērsties Satversmes tiesā. Atbilstoši minētajām izmaiņām pieteikumu par lietas ierosināšanu Satversmes tiesā bija tiesīgs iesniegt Valsts prezidents, Saeima, ne mazāk kā divdesmit Saeimas deputāti, Ministru kabinets, Augstākās tiesas plēnums, ģenerālprokurors, Valsts kontroles padome, Valsts cilvēktiesību birojs, pašvaldības dome (padome) un Ministru kabineta pilnvarotais ministrs.³⁵ Diemžēl minētie subjekti visai pasīvi izmantoja savas tiesības, tāpēc Satversmes tiesā saņemto pieteikumu, ierosināto lietu un līdz ar to arī pasludināto spriedumu skaits bija neliels.³⁶ Tika ierosinātas vidēji sešas lietas un pasludināti pieci spriedumi gadā. Lielākā daļa no Satversmes tiesā izskatāmajām lietām bija par Ministru kabineta un tam pakļauto institūciju izdoto aktu atbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normām, nevis lietas par likumu atbilstību Satversmei.³⁷ Visas lietas tika izskatītas tiesas sēdēs ar lietas dalībnieku piedalīšanos, jo rakstveida process vēl nebija ieviests.

Tomēr šajā laika periodā Satversmes tiesa pasludināja vairākus spriedumus, kas pierādīja Satversmes tiesas spēju gan risināt konstitucionāli principiālus strīdus, gan izšķirt politiski sensitīvas lietas. Piemēram, jau savā pirmajā spriedumā Satversmes tiesa atsaucās uz vispārējiem tiesību principiem.³⁸ Savukārt spriedumā

2001	04.–06.10.2001. Satversmes tiesas un Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas tiesnešu II konference "Aktuālās Konstitucionālo tiesu lietas" (Viļņa, Lietuvā). 30.10.2001. Izdots pirmais Satversmes tiesas spriedumu krājums. 10.11.2001. Satversmes tiesas 5. gadadienai veltīta starptautiska konference "Pamatiesību aizsardzība Konstitucionālajā tiesā", ko organizēja Satversmes tiesa un Vācijas Fonds internacionālajai juridiskajai sadarbībai. 21.12.2001. Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2001-04-0103 par personvārdu rakstību. Tiesa uzsver valsts valodas konstitucionālo statusu.
2002	13.–17.05.2002. Satversmes tiesa piedalās Eiropas konstitucionālo tiesu konferences XII kongresā "Konstitucionālo tiesu attiecības ar citām nacionālajām tiesām un šo tiesu mijiedarbība ar Eiropas tiesām" (Briselē, Beļģijā). 06.–07.09.2002. Starptautisks seminārs "Tiesas pieteikums Satversmes tiesā", kuru organizē Satversmes tiesa, Vācijas fonds internacionālajai juridiskajai sadarbībai un Latvijas Tiesnešu mācību centrs. 23.09.2002. Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2002-08-01 par Saeimas vēlēšanu barjeru. Tiesa atzīst, ka piecu procentu barjeras noteikšana Saeimas vēlēšanās neapdraud pilsoņu brīvas gribas izpaušanos. 10.–12.10.2002. Satversmes tiesas un Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas tiesnešu III konference "Personu vienlīdzības princips konstitucionālo tiesu tiesvedībā" (Tukumā, Latvijā).
2003	25.03.2003. Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2002-12-01 par nekustamo īpašumu denacionalizāciju. Tiesa atzīst, ka Latvijai nav iespēju novērst visas okupācijas sekas un šīs sekas vienādi ietekmē visu Latvijas sabiedrību.
2004	06.02.2004. Tiesneša zvērestu dod un amatā stājas Gunārs Kūtris. 25.03.2004. Amatā stājas tiesnese Aija Branta. 19.04.2004. Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aivars Endziņš apbalvots ar Itālijas valsts otrās šķiras ordeni <i>Grande Ufficiale</i>. 26.–28.05.2004. Satversmes tiesas un Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas tiesnešu IV konference "Konstitucionālo tiesu loma Eiropas Savienības dalības kontekstā" (Palangā, Lietuvā). 07.07.2004. Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2004-01-06 par ceļošanas dokumentiem. Tiesa pirmo reizi atzīst, ka Eiropas Savienības tiesības ir daļa no Latvijas tiesību sistēmas.
2005	13.05.2005. Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2004-18-0106 par mazākumtautību skolām. Tiesa atzīst, ka likumdevējs var paredzēt personu pienākumu izglītību valsts un pašvaldību izglītības iestādēs iegūt valsts valodā. 13.–19.05.2005. Satversmes tiesa piedalās Eiropas konstitucionālo tiesu konferences XIII kongresā "Cilvēktiesību ierobežojumu kritēriji konstitucionālo tiesu praksē" (Nikosijā, Kiprā). 16.–18.06.2005. Satversmes tiesas un Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas tiesnešu V konference "Tiesiskas valsts princips un tiesības uz taisnīgu tiesu" (Bīriņos, Latvijā). 02.12.2005. Satversmes tiesas konference "Satversmes tiesas spriedumu interpretācijas problēmas". 16.12.2005. Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2005-12-0103 par nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu. Tiesa atzīst, ka atsevišķos gadījumos politiskiem lēmumiem piemīt tiesību dimensija un šādos gadījumos minēto lēmumu tiesiskums var tikt izvērtēts Satversmes tiesā.
2006	06.06.2006. Gunāru Kūtri ievēl par Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietnieku (priekšsēdētāja vietnieka amata pienākumus pildījis līdz 31.01.2007., kad ievēlēts par Satversmes tiesas priekšsēdētāju). 27.–29.09.2006. Satversmes tiesas un Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas tiesnešu VI konference "Personas sociālās tiesības konstitucionālo tiesu jurisprudencē" (Dubīņģos, Lietuvā). 16.–18.10.2006. Polijas Republikas Konstitucionālā tribunāla vizīte Satversmes tiesā, darba tēma "Konstitucionālās tiesas spriedumu izpilde". 7.–10.12.2006. Satversmes tiesas 10. gadadienai veltīta starptautiska konference "Latvijas Republikas Satversmes tiesas loma Latvijas Republikas Satversmē noteikto vērtību aizsardzībā: desmit gadu pieredze un attīstības perspektīvas", kuru organizē Satversmes tiesa, Eiropas Padomes komisija "Demokrātija caur tiesībām" (Venēcijas komisija) un Vācijas fonds starptautiskajai juridiskajai sadarbībai. 08.12.2006. Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aivars Endziņš apbalvots ar Lietuvas Republikas ordeņa "Par nopelniem Lietuvai" komandiera krustu par personisku ieguldījumu sadarbības veicināšanā starp Lietuvas un Latvijas valstīm tieslietās.

lietā Nr. 2000-03-01 jeb tā sauktajā VDK lietā Satversmes tiesa noformulēja nostādni par Satversmes interpretāciju kopsakarā ar starptautisko cilvēktiesību normām un Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakses atziņu izmantošanu Satversmes normu interpretācijā.³⁹

Satversmes tiesas pirmie spriedumi un pati Satversmes tiesa izpelnījās politiķu kritiku. Tika apdraudēta arī Satversmes tiesas neatkarība, mēģinot izdarīt spiedienu uz Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietas izpildītāju saistībā ar tā saukto Valsts nekustamā īpašuma aģentūras lietu.⁴⁰ Vēlāk pat tieslietu ministrs V. Birkavs un Ministru prezidents A. Šķēle nāca klajā ar izteikumiem par Satversmes tiesas likvidāciju.⁴¹ Šajā izšķirošajā brīdī sabiedrība un prese ļoti aktīvi aizstāvēja Satversmes tiesu.⁴² Satversmes tiesa nepakļāvās spiedienam un gan toreiz, gan turpmāk, pieņemot objektīvus un taisnīgus spriedumus, pierādīja sevi kā neatkarīgu tiesu varas institūciju.

Kopš savas darbības pirmsākumiem Satversmes tiesa ir aktīvi sadarbojusies ar dažādu Eiropas valstu konstitucionālajām tiesām un augstākajām tiesām, kā arī ar Eiropas Padomes komisiju “Demokrātija caur tiesībām” (turpmāk – Venēcijas komisiju). Tomēr par svarīgāko notikumu šajā posmā jāuzskata Satversmes tiesas uzņemšana par pilntiesīgu locekli Eiropas konstitucionālo tiesu konferencē,⁴³ kas nozīmēja starptautisku Satversmes tiesas darbības novērtējumu un apliecināja, ka Satversmes tiesa ir pilntiesīga atrasties citu valstu konstitucionālo tiesu saimē.

Vienlaikus šajā posmā tika rūpīgi apsvērts jautājums par Satversmes tiesas kompetences paplašināšanu un konkrētās normu kontroles ieviešanu. Kopīgi ar Venēcijas komisijas ekspertiem tika sagatavoti grozījumi Satversmes tiesas likumā, kas ieviesa būtiskas izmaiņas Satversmes tiesas darbībā.

2.2. Otrais posms (2001–2009)

Satversmes tiesas darbības otro posmu raksturo laika periods no 2001. gada, kad stājās spēkā būtiski grozījumi Satversmes tiesas likumā, līdz 2009. gadam.

Ar minētajiem grozījumiem vispirms tika precizēta Satversmes tiesas kompetence, paredzot, ka Satversmes tiesa izskata lietas par: 1) likumu atbilstību Satversmei; 2) Latvijas parakstīto vai noslēgto starptautisko līgumu (arī līdz attiecīgo līgumu apstiprināšanai Saeimā) atbilstību Satversmei; 3) citu normatīvo aktu vai to daļu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām (aktiem); 4) citu Saeimas, Ministru kabineta, Valsts prezidenta, Saeimas priekšsēdētāja un Ministru prezidenta aktu, izņemot administratīvos aktus, atbilstību likumam; 5) tāda rīkojuma atbilstību likumam, ar kuru Ministru kabineta pilnvarotais ministrs ir apturējis pašvaldības domes (padomes) pieņemto lēmumu; 6) Latvijas nacionālo tiesību normu atbilstību tiem Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi.⁴⁴

Būtiski tika paplašināts konstitucionālās kontroles subjektu loks, paredzot gan personas konstitucionālo

sūdzību, gan tiesas pieteikumu Satversmes tiesā.

Izmaiņas skāra arī Satversmes tiesas procesa noteikumus. Tika noraidīta ideja veidot atsevišķu Satversmes tiesas procesa likumu, konstitucionālās tiesvedības noteikumus atstājot Satversmes tiesas likuma un Satversmes tiesas reglamenta ziņā. Satversmes tiesas process tika papildināts ar iespēju lietas izskatīt rakstveida procesā. Lai nodrošinātu tiesas procesuālo noteikumu atbilstību likuma prasībām, Satversmes tiesa izstrādāja un 2001. gada 30. janvārī pieņēma jaunu Satversmes tiesas reglamentu.⁴⁵

Satversmes tiesas tiesnešu pirmais sastāvs darbu turpināja līdz 2004. gadam, kad aizsākas pakāpeniska tā nomaina: 2004. gadā par tiesnešiem kļuva Gunārs Kūtris un Aija Branta, 2007. gadā – Uldis Ķinis, Kaspars Balodis, Viktors Skudra un Kristīne Krūma. Par Satversmes tiesas priekšsēdētāju 2007. gada 31. janvārī tika ievēlēts G. Kūtris, un darbu sāka Satversmes tiesas otrais sastāvs.

2001. gada sākumā Satversmes tiesas procesā darbu uzsāka jauna Satversmes tiesas organizatoriskā vienība – Satversmes tiesas kolēģija, kuras kompetencē ir izskatīt pieteikumus par lietas ierosināšanu. 2001. gada vasarā tika ierosināta pirmā lieta pēc konstitucionālās sūdzības.⁴⁶ Satversmes tiesa sāka izskatīt lietas arī rakstveida procesā.⁴⁷

Otrajā tiesas darbības posmā absolūtais vairākums lietu tika ierosinātas pēc konstitucionālajām sūdzībām. Pieteikumus sāka iesniegt arī tiesas. Pieaugot lietu skaitam, Satversmes tiesa pakāpeniski, no lietas uz lietu, izstrādāja doktrīnu par vairāku Satversmes normu saturu, sniedzot nozīmīgu ieguldījumu Satversmes 8. nodaļas “Cilvēka pamattiesības” interpretācijā un attīstot pamattiesību ierobežojuma konstitucionalitātes pārbaudes metodoloģiju. Uzmanība tika pievērsta arī nozīmīgiem Satversmes tiesas procesa jautājumiem. Lielākā daļa lietu tika izskatītas rakstveida procesā. Šajā darbības posmā Satversmes tiesā tika ierosinātas no 21 līdz 48 lietām gadā un pasludināti vidēji 13 līdz 17 spriedumi.⁴⁸

Lai arī pārsvarā Satversmes tiesā dominē lietas, kurās tiek vērtēti pamattiesību izrobežojumi, tomēr netrūkst arī citu konstitucionalitātes jautājumu, kas skar valsts konstitucionālos pamatus. Piemēram, jau 2001. gadā Satversmes tiesa norādīja uz latviešu valodas saistību ar pamatnācijas pastāvēšanu un attīstību, atzīstot, ka latviešu valodas kā valsts valodas lietošanas jomas sašaurinājums valsts teritorijā uzskatāms arī par valsts demokrātiskās iekārtas apdraudējumu.⁴⁹ Savukārt 2007. gadā spriedumā lietā Nr. 2007-10-0102 jeb tā sauktajā Robežlīguma lietā⁵⁰ Satversmes tiesa izvērsi formulēja Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas deklarācijā nostiprināto Latvijas valstiskuma nepārtrauktības principu un tās svarīgo lomu Latvijas konstitucionālajās tiesībās. Šis ir viens no spriedumiem, kurā Satversmes tiesa ar tiesiskiem argumentiem risināja jautājumus, kurus

politiķi nespēja un nevēlējās atrisināt paši (politiķiem sava lēmuma attaisnošanai bija nepieciešams Satversmes tiesas viedoklis – spriedums).⁵¹ Savukārt 2009. gada sākumā Satversmes tiesa lietā Nr. 2008-35-01 vērtēja Lisabonas līguma atbilstību Satversmei un norādīja, ka Latvijas turpmākā integrācija Eiropas Savienībā nepārkāpj tautas suverenitātes principu. Atsevišķu kompetenču nodošana Eiropas Savienībai nav uzskatāma par suverenitātes vājināšanu, bet gan tās izmantošanu, lai sasniegtu Eiropas Savienības līgumos noteiktos mērķus, kuri nav pretrunā ar Satversmē nostiprinātām vērtībām un interesēm.⁵² Šis ir arī laiks, kad aizsākās Satversmes tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas dialogs un tā nozīme abu tiesu praksē.

2.3. Trešais posms (2009–2013)

Satversmes tiesas darbības trešais posms aizsākās 2009. gada pirmajā pusē, iezīmējot pārmaiņas Satversmes tiesas darbībā, un turpinājās līdz pat 2013. gada nogalei.

2009. gada 10. decembrī tika pieņemts likums "Grozījumi Satversmes tiesas likumā", ar kuru tika izvirzītas jaunas prasības Satversmes tiesas tiesneša amata kandidātiem, kā arī pilnveidota Satversmes tiesas darba organizācija. Papildinot līdzšinējās prasības, likuma grozījumi paredzēja, ka tiesneša amata kandidātam jābūt vismaz 40 gadus vecam un ar nevainojamu reputāciju. Tika precizētas arī uz pretendentu izglītību attiecināmās prasības – nepieciešama ne tikai augstākā juridiskā izglītība, bet arī maģistra vai doktora grāds. Turklāt pretendents jābūt vismaz 10 gadus ilgam darba stāžam juridiskajā specialitātē vai zinātniski pedagoģiskajā darbā tieslietu specialitātē pēc attiecīgā līmeņa izglītības iegūšanas. Likuma jaunā redakcija noteica dažas izmaiņas arī attiecībā uz Satversmes tiesas sprieduma

2007

05.01.2007.

Amatā stājas tiesnesis Uldis Ķinis.

31.01.2007.

Tiesneša zvērestu dod un amatā stājas Viktors Skudra un Kaspars Balodis.

Gunāru Kūtri ievēl par Satversmes tiesas priekšsēdētāju (pārvēlēts 27.01.2010. un 23.01.2013., vadījis tiesu līdz 19.02.2014.).

Uldis Ķini ievēl par Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietnieku (priekšsēdētāja vietnieka amata pienākumus pildījis līdz 07.03.2008., kad Satversmes tiesa aptur viņa tiesneša pilnvaras sakarā ar piedalīšanos Starptautiskā tribunāla par Bijušo Dienvidslāviju lietas "Prosecutor v. Ante Gotovina et al" izskatīšanā *ad litem* tiesneša statusā).

23.05.2007.

Tiesneša zvērestu dod un amatā stājas Kristīne Krūma.

07.09.2007.

Satversmes tiesas un Lietuvas Konstitucionālās tiesas tiesnešu VII konference "Ultra vires princips konstitucionālās tiesas praksē" (Ventspilī, Latvijā).

29.11.2007.

Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2007-10-0102 par Latvijas un Krievijas robežlīgumu. Tiesa nostiprina Latvijas Republikas valstiskuma kontinuitātes doktrīnu.

07.12.2007.

Satversmes tiesas konference "Lietas ierosināšana Satversmes tiesā".

2008

17.01.2008.

Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2007-11-03 par Rīgas teritorijas plānojumu. Tiesa norāda, ka nacionālie tiesību akti ir interpretējami, citstarp izmantojot Eiropas Kopienas tiesas (šobrīd – Eiropas Savienības Tiesa) sniegto interpretāciju.

07.03.2008.

Juri Jelāginu ievēl par Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietnieku (priekšsēdētāja vietnieka amata pienākumus pildījis līdz 22.06.2010., kad izbeidzas viņa tiesneša pilnvaras).

14.03.2008.

Stājas spēkā grozījumi Satversmes tiesas likumā, kas citstarp noteic Satversmes tiesas lēmumā par tiesvedības izbeigšanu ietvertās tiesību normu interpretācijas saistošo raksturu.

03.–05.06.2008.

Satversmes tiesa piedalās Eiropas konstitucionālo tiesu konferences XIV kongresā "Tiesiskā regulējuma trūkumi: problēmas un risinājumi konstitucionālo tiesu praksē" (Viļņā, Lietuvā).

20.10.2008.

Pirmais Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aivars Endziņš un Satversmes tiesas priekšsēdētājs Gunārs Kūtris apbalvoti ar Tieslietu sistēmas Pirmās pakāpes goda zīmi par izcilu mūža ieguldījumu Latvijas tieslietu sistēmas attīstībā, demokrātijas un tiesiskuma stiprināšanā Latvijā un pasaulē.

04.–06.12.2008.

Starptautiska konference "Latvijas Republikas Satversmes 8. nodaļai "Cilvēka pamattiesības" desmit gadi: aktuālas cilvēktiesību aizsardzības problēmas", kuru organizē Satversmes tiesa.

2009

21.–27.01.2009.

Satversmes tiesa piedalās Pasaules konstitucionālās justīcijas konferences I kongresā "Konstitucionālās justīcijas ietekme uz sabiedrību un vispasaules tiesu prakses attīstību cilvēktiesību jomā" (Keiptaunā, Dienvidāfrikā).

07.04.2009.

Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2008-35-01 par Lisabonas līgumu. Tiesa atzīst, ka Latvija ir pievienojusies Eiropas Savienībai nolūkā stiprināt savu demokrātiju un dalība Eiropas Savienībā nepārkāpj tautas suverenitātes principu.

26.08.2009.

Ierosināta pirmā lieta pēc Valsts prezidenta Valda Zatlera pieteikuma (lieta Nr. 2009-77-01 par Publisko iepirkumu likuma regulējumu).

13.–14.04.2009.

Eiropas Cilvēktiesību tiesas priekšsēdētāja Žana Pola Kostas, tiesneses Inetas Ziemeles un Tiesas sekretariāta vadītāja vietnieka Maikla O'Boila vizīte Latvijas Republikā (organizē Satversmes tiesa).

13.06.2009.

Armēnijas Konstitucionālās tiesas vizīte Satversmes tiesā, darba tēma "Konstitucionālās tiesvedības aktuālie jautājumi".

02.–04.09.2009.

Satversmes tiesas un Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas tiesnešu VIII konference "Konstitucionālie vides aizsardzības aspekti Konstitucionālās tiesas jurisprudencē" (Druskinikos, Lietuvā).

06.11.2009.

Starptautiska konference "Piekļuve tiesai: konstitucionālās sūdzības iesniedzējs", kuru organizē Satversmes tiesa un Eiropas Padomes komisija "Demokrātija caur tiesībām" (Venēcijas komisija).

21.12.2009.

Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2009-43-01 par pensiju samazināšanu. Tiesa atzīst, ka likumdevējam arī finanšu leņķa apstākļos ir saistošas personu pamattiesības, īpaši sociālo tiesību jomā.

2009

Satversmes tiesa gada laikā izskata 475 pieteikumus un ierosina 117 lietas (tas ir līdz šim lielākais pieteikumu un lietu skaits gadā).

saturu un spēkā esamību. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 32. panta otro daļu visām valsts un pašvaldību institūcijām (arī tiesām) un amatpersonām, kā arī fiziskajām un juridiskajām personām ir saistošs ne tikai Satversmes tiesas spriedums, bet arī tajā sniegtā attiecīgās tiesību normas interpretācija.

Ņemot vērā Satversmes tiesā izskatāmo lietu nemitīgi pieaugošo apjomu, ar grozījumiem tika pagarināti ar lietas sagatavošanu un izskatīšanu saistītie procesuālie termiņi. Iepriekš Satversmes tiesas likums paredzēja, ka, ierosinot lietu, termiņš atbildes raksta iesniegšanai nosakāms ne mazāks kā viens mēnesis, pēc ierosināšanas lieta sagatavojama triju mēnešu laikā, bet īpaši sarežģītās lietās šo termiņu var pagarināt vēl par diviem mēnešiem. Ar grozījumiem tika noteikts, ka laiks atbildes raksta iesniegšanai nevar būt mazāks par diviem mēnešiem, bet lieta sagatavojama izskatīšanai piecu mēnešu laikā. Īpaši sarežģītās lietās šo termiņu var pagarināt par diviem mēnešiem. Tika pagarināts arī lietas izskatīšanai atvēlētais laiks. Tādējādi šajā posmā būtiski mainījās kopējais lietas izskatīšanas laiks Satversmes tiesā. Tiesības vērsties Satversmes tiesā tiek piešķirtas arī Tieslietu padomei. Līdz ar to Satversmes tiesas procesa subjektu loks paplašinājās līdz pat 12 subjektiem.⁵³

Tiesa šajā periodā darbojās sešu tiesnešu sastāvā, jo tiesnesis U. Ķinis no 2008. gada līdz 2011. gadam kā

ad litem tiesnesis piedalījies Starptautiskā tribunālā par Bijušo Dienvidslāviju lietas *Prosecutor v. Ante Gotovina et al* izskatīšanā. Notika arī citas izmaiņas: 2010. gadā Satversmes tiesas tiesnešu sastāvam pievienojās tiesnese Vineta Muižniece un 2011. gadā – tiesnese Sanita Osipova.

Tomēr visvairāk šis posms saistās ar tā sauktajām krīzes lietām jeb lietām, kurās Satversmes tiesa vērtēja tāda regulējuma atbilstību augstāka juridiska spēka normām, kas bija vērsti uz straujās ekonomiskās lejupslīdes pārvarēšanu un ekonomiskās krīzes novēršanu. Tajā laikā Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietnieks V. Skudra norādīja, ka Satversmes tiesa zināmā mērā bija pati savas veiksmes upuris. Valstij grūtajā brīdī, kad parlamentam nācās pieņemt sarežģītus un personām nelabvēlīgus tā sauktos krīzes likumus, Satversmes tiesa kļuva par kaut ko līdzīgu zibens novedējam, kam nācās uztvert gan nepamatotas, gan diemžēl arī pamatotas negatīvās emocijas no visdažādākajiem sabiedrības slāņiem un grupām.⁵⁴ Personas ļoti aktīvi aizstāvēja savas pamattiesības, kuras ekonomiskās krīzes apstākļos ierobežoja likumdevējs, radot Satversmes tiesai milzīgu slodzi. Tiesas darba neatsveramo nozīmi krīzes laikā citastarp apliecina arī socioloģiskie pētījumi, kas parādīja, ka 2010. gadā Satversmes tiesai uzticas 70 % Latvijas pilsoņu.⁵⁵

¹ Levits E. Latvijas tiesību sistēmas attīstības iezīmes uz XXI gadsimta sliekšņa. Grām.: Latvijas tiesību vēsture (1914–2000). Prof. Dr. iur. Dītriha Andreja Lēbera redakcijā. Rīga: LU žurnāla "Latvijas Vēsture" fonds, 2000, 499. lpp.

² Pleps J. Jubilejas noskaņās vērtē tiesu sistēmu. Jurista Vārds, 11.11.2008., Nr. 43 (548), 6. lpp.; Pleps J. Satversmes iztulkošana. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2012, 118.-123. lpp.; Rodiņa A., Spale A. Satversmes 85. panta komentārs. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. VII nodaļa. Valsts kontrole. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2013, 126. lpp.; Viksna E. Normatīvo tiesību aktu satversmības kontrole Latvijā (1918–1934). Jurista Vārds, 12.08.2014., Nr. 31 (833), 22. lpp.

³ Raksts ir veidots uz plašāka pētījuma "Satversmes tiesa" (Jurcēna L., Spale A. un Ziemeļe I.) pamata Maksa Planka institūta gatavotajai publikācijai Konstitucionālā tiesvedība Eiropā [Armin von Bogdandy/Christoph Grabenwarter/Peter M. Huber (eds.), The Max Planck Handbook of European Public Law, Vol. III: Constitutional Adjudication, OUP 2018].

⁴ Katrā Satversmes tiesas jubilejas gadā "Jurista Vārda" lasītājiem tiek piedāvāts iekas Satversmes tiesas darbībā. Skat.: Pededze Dz. Satversmes tiesa, pirmie pieci gadi, un darbs. Jurista Vārds, 11.12.2001., Nr. 39 (232); Endziņš A. Latvijas Republikas Satversmes tiesas loma Latvijas Republikas Satversmē noteikto vērtību aizsardzībā. Grām.: Konstitucionālās tiesas loma valsts konstitūcijā nostiprināto vērtību aizsardzībā. Rīga: TNA, 2007; Pededze Dz. Satversmes tiesai – 15. Jurista Vārds, 20.12.2011., Nr. 51 (698).

⁵ Rodiņa A., Spale A. Satversmes 85. panta komentārs. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. VII nodaļa. Valsts kontrole. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2013, 126. lpp.

⁶ Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu: LPSR Augstākās padomes deklarācija. Ziņotājs, 17.05.1990., Nr. 20.

⁷ Levits E. Jaunā Pamatlikuma projektu analizējot (IV). Diena, 10.08.1991., Nr. 152, 2. lpp.

⁸ Plašāk skat.: Zīle Z. L. Tiesu varas robežas. Likums un Tiesības, 3. sējums, 2001, Nr. 7 (23), 199.-209. lpp.

⁹ Pededze Dz. Satversmes tiesa, pirmie pieci gadi, un darbs. Jurista Vārds, 11.12.2001., Nr. 39 (232).

¹⁰ Rodiņa A., Spale A. Satversmes 85. panta komentārs. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. VII nodaļa. Valsts kontrole. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2013, 126. lpp.

¹¹ 1994. gada 15. jūnija Grozījumi likumā "Par tiesu varu". Latvijas Vēstnesis, 18.06.1994., Nr. 72 (203).

¹² Levits E. Valsts un valsts pārvaldes juridiskā struktūra un pamatjēdzieni. Jaunā Pārvalde, 2002, Nr. 2, 5. lpp.

¹³ Pededze Dz. Satversmes tiesa, pirmie pieci gadi, un darbs. Jurista Vārds, 11.12.2001., Nr. 39 (232).

¹⁴ Endziņš A. Satversmes tiesas pirmsākumi Latvijā. Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 6. starptautiskā zinātniskā konference "Konstitucionālās vērtības mūsdienu tiesiskajā telpā" Rīgā 2016. gada 16.-17. novembrī. Referāts nav publicēts.

¹⁵ Plašāk skat.: Latvijas Republikas 6. Saeimas ziemas sesijas sestā sēde 1996. gada 8. februārī. Pieejams: http://www.saeima.lv/steno/st_96/st0802.html [skatīts 21.11.2016.].

¹⁶ Rodiņa A., Spale A. Satversmes 85. panta komentārs. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. VII nodaļa. Valsts kontrole. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2013, 127. lpp.

¹⁷ 1996. gada 5. jūnija likums "Grozījums Latvijas Republikas Satversmē". Latvijas Vēstnesis, 12.06.1996., Nr. 100/101 (585/586).

¹⁸ Satversmes tiesas likums. Latvijas Vēstnesis, 14.06.1996., Nr. 103 (588).

¹⁹ Pleps J. Satversmes iztulkošana. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2012, 124. lpp.

²⁰ Endziņš A. Latvijas Republikas Satversmes tiesas loma Latvijas Republikas Satversmē noteikto vērtību aizsardzībā. Grām.: Konstitucionālās tiesas loma valsts konstitūcijā nostiprināto vērtību aizsardzībā. Rīga: TNA, 2007, 7. lpp.

²¹ Pededze Dz. Satversmes tiesai – 15. Jurista Vārds, 20.12.2011., Nr. 51 (698).

²² Endziņš A. Latvijas Republikas Satversmes tiesas loma Latvijas Republikas Satversmē noteikto vērtību aizsardzībā. Grām.: Konstitucionālās tiesas loma valsts konstitūcijā nostiprināto vērtību aizsardzībā. Rīga: TNA, 2007, 9. lpp.

²³ Skudra V. Pārskats par Satversmes tiesas darbu 2009. gadā. Pieejams: <http://www.satv.ties.gov.lv/articles/parskats-par-satversmes-tiesas-darbu-2009-gada/> [skatīts 21.11.2016.].

²⁴ Laviņš A. Uzruna starptautiskā konferencē "Konstitucionālās tiesas aktivisms demokrātiskā valstī" Rīgā 2016. gada 26. maijā. Uzruna tiks publicēta konferences rakstu krājumā.

²⁵ 2000. gada 30. novembra likums "Grozījumi Satversmes tiesas likumā". Latvijas Vēstnesis, 20.12.2000., Nr. 460/464 (2371/2375).

²⁶ Pededze Dz. Satversmes tiesa, pirmie pieci gadi, un darbs. Jurista Vārds, 11.12.2001., Nr. 39 (232).

²⁷ Satversmes tiesneši – demokrātijai, tiesiskumam, valstij. Latvijas Vēstnesis, 10.12.1996., Nr. 213/214.

²⁸ Pededze Dz. Satversmes tiesa, pirmie pieci gadi, un darbs. Jurista Vārds, 11.12.2001., Nr. 39 (232).

²⁹ Satversmes tiesai: jauna mājvieta, jaunas iespējas, un agrākie likumā noteiktie uzdevumi. Latvijas Vēstnesis, 06.03.1999., Nr. 66/67 (1526/1527).

³⁰ Satversmes tiesas likuma pārejas noteikumi paredzēja, ka tiesas priekšsēdētājs ievēlams tikai pēc pilna tiesas sastāva – septiņu tiesnešu – apstiprināšanas, taču priekšsēdētāja vietas izpildītājam ir visas priekšsēdētāja tiesības līdz brīdim, kad tiek ievēlēts Satversmes tiesas priekšsēdētājs.

³¹ Satversmes tiesas 2000. gada 8. jūnija paziņojums "Par Satversmes tiesas priekšsēdētāju un viņa ievēlēšanu". Latvijas Vēstnesis, 15.06.2000., Nr. 226/227.

³² Satversmes tiesas 1997. gada 7. maija spriedums lietā Nr. 04-01(97).

³³ Endziņš A. Satversmes tiesa – valstij un sabiedrībai. Latvijas Vēstnesis, 08.07.1997., Nr. 175/176.

³⁴ Latvijas Republikas Satversmes tiesas reglaments. Latvijas Vēstnesis, 24.04.1997., Nr. 103.

Likumsakarīgi, ka šajā laikā būtiski pieauga saņemto pieteikumu un izskatāmo lietu skaits. Pieteikumu skaits 2009. gadā desmitkārtējās salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem. 2009. gadā rekordskaitli sasniedza ierosināto lietu skaits (117 lietas), bet 2010. gada lietās pasludināts rekordliels skaits spriedumu (34 spriedumi). Satversmes tiesa savu iepriekšējo judikatūru pilnveidoja un attīstīja ekonomiskās krīzes seku pārvarēšanas kontekstā. Ņemot vērā, ka darba apjoms, it īpaši kolēģijās, bija kvantitatīvi mainījies, prasījuma izredzes tikt apmierinātam lielākoties tika vērtētas kopsakarā ar jau esošo apjomīgo Satversmes tiesas judikatūru. Rezultātā daudz vairāk gadījumos bija iespējams pamatoti secināt, ka arī izvērsti formulēts juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai un, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu, ir jāpieņem lēmums par atteikšanos ierosināt lietu.⁵⁶

Vērtējot pamattiesību ierobežojumu konstitucionalitāti, savas darbības pirmajā un otrajā posmā Satversmes tiesa citastarp balstījās citu Eiropas valstu pieredzē, kas bija attīstījusies galvenokārt pakāpeniskas ekonomiskās augšupejas apstākļos. Tomēr nekur izmaiņas sociālo tiesību jomā nebija vērtētas tik krasas ekonomiskās lejupslīdes apstākļos, kāda bija Latvijā 2009. gadā.⁵⁷ Tāpēc Satversmes tiesai nācās meklēt jaunus risinājumus un formulēt atziņas, kas būtu piemērojamas tieši "krīzes lietām". Satversmes tiesa savos spriedumos ir norādījusi oficiālus skaitļus, kas raksturo krīzes apmērus,⁵⁸ bet Satversmes tiesas sēdē Saeimas deputāte situāciju raksturoja pavisam vienkārši, proti, ka apstrīdētais regulējums pieņemts, lai glābtu valsti no bankrota.⁵⁹ Vislielāko rezonansi sabiedrībā ieguva lieta Nr. 2009-43-01 jeb tā sauktā Pensiju samazināšanas

2010

01.01.2010.

Stājas spēkā grozījumi Satversmes tiesas likumā, nosakot papildu prasības Satversmes tiesas tiesneša amata kandidātiem, tostarp ieviešot minimālo vecumu.

18.01.2010.

Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2009-11-01 par tiesnešu atlīdzību. Tiesa atzīst, ka konstitucionālajām institūcijām ir pienākums sadarboties, lai nodrošinātu tiesu neatkarību un tiesnešu finansiālo drošību.

28.02.2010.

Tirgus izpētes kompānijas "GFK" veiktā aptaujā noskaidrots, ka Satversmes tiesai uzticas 70 % Latvijas pilsoņu.

* Avots: www.leta.lv.

13.05.2010.

Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2009-94-01 par dubultpilsonību. Tiesa atzīst, ka valsts kontinuitāte attiecas arī uz pilsonības jomu un personai nav subjektīvo tiesību uz dubultpilsonību.

28.06.2010.

Svinīgo solījumu dod un tiesneša amatā stājas Vineta Muižniece.

Viktoru Skudru ievēl par Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietnieku (priekšsēdētāja vietnieka amata pienākumus pildījis līdz 22.05.2011.).

08.–10.09.2010.

Satversmes tiesas un Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas tiesnešu IX konference "Tiesiskās palāgības princips konstitucionālās tiesas praksē" (Daugavpils, Latvijā).

25.11.2010.

Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2010-06-01 par konstitucionālo institūciju budžetu. Tiesa formulē budžeta neatkarības doktrīnu.

03.12.2010.

Satversmes tiesas konference "Tiesas pieteikums Satversmes tiesai".

2011

03.06.2011.

Aiju Brantu ievēl par Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietnieci (priekšsēdētāja amata pienākumus pildījis līdz 28.02.2014., kad ievēlēja par Satversmes tiesas priekšsēdētāju).

14.–20.01.2011.

Satversmes tiesa piedalās Pasaules konstitucionālās justīcijas konferences II kongresā "Varas dalīšana un konstitucionālās kontroles orgānu neatkarība" (Riodežaneiro, Brazīlijā).

22.–26.05.2011.

Satversmes tiesa piedalās Eiropas konstitucionālo tiesu konferences XV kongresā "Konstitucionālās kontroles orgānu funkcijas un attiecības ar citiem valsts varas orgāniem" (Bukarestē, Rumānijā).

01.07.2011.

Stājas spēkā grozījumi Satversmes tiesas likumā, kas citstarp paredz Tieslietu padomes tiesības vērsties Satversmes tiesā ar pieteikumu, kā arī piedalīties Satversmes tiesas tiesnešu kandidātu izvērtēšanas un apstiprināšanas procesā.

17.08.2011.

Tiesneša zvērestu dod un amatā stājas Sanita Osipova.

07.–09.09.2011.

Satversmes tiesas un Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas tiesnešu X konference "Vēlēšanu tiesību problēmas konstitucionālajā tiesvedībā" (Klaipēdā, Lietuvā).

29.–30.09.2011.

Starptautiska konference 15. gadadienai veltīta starptautiska konference "Konstitucionālās tiesas loma konstitucionālo vērtību aizsardzībā", kuru organizē Satversmes tiesa un Eiropas Padomes komisija "Demokrātija caur tiesībām" (Venēcijas komisija).

2012

03.02.2012.

Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2011-11-01 par Valsts autoceļu fondu. Tiesa atzīst, ka arī valsts budžeta veidotājiem ir pienākums ņemt vērā tiesiskās valsts principus.

06.07.2012.

Gunārs Kūtris apbalvots ar Lietuvas Republikas ordeņa "Par nopelniem Lietuvai" komandiera krustu par nopelniem Lietuvas Republikas labā un Lietuvas vārda atpazīstamības veicināšanu pasaulē, par ilgaicīgu Lietuvas un Latvijas Konstitucionālo tiesu sadarbības atbalstīšanu, par konstitucionālo vērtību veicināšanu.

05.–07.09.2012.

Satversmes tiesas un Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas tiesnešu XI konference "Konstitucionālā kontrole valsts finanšu jomā" (Jūrmalā, Latvijā).

07.12.2012.

Satversmes tiesas konference "Lietas ierosināšana Satversmes tiesā: aktuāli Satversmes tiesas procesa jautājumi".

2013

05.–07.06.2013.

Satversmes tiesas un Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas tiesnešu XII konference "Pilsonības konstitucionālā doktrīna" (Kauņā, Lietuvā).

26.09.2013.

Starptautiska konference "Konstitucionālās tiesas kompetence: robežas un paplašināšanas iespējas", kuru organizē Satversmes tiesa un Eiropas Padomes komisija "Demokrātija caur tiesībām" (Venēcijas komisija).

27.12.2013.

Izveidots Satversmes tiesas Juridiskais departaments, kura mērķis ir sekmēt Satversmes tiesas darbību, sniegt juridisko atbalstu Satversmes tiesas tiesnešiem, kā arī veicinot Satversmes tiesas prakses pēctecību un attīstību.

lieta. Satversmes tiesa, balstoties uz savu iepriekšējo praksi, norādīja, ka likumā noteiktajā kārtībā piešķirto pensiju neizmaksāšana pilnā apmērā ierobežo Satversmes garantētās un likumā “Par valsts pensijām” konkretizētās tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma gadījumā.⁶⁰

Šajā posmā taisītie Satversmes tiesas bezprecedenta spriedumi veido svarīgu doktrīnu par tiesu varas vietu varas dalīšanas sistēmā, kā arī tiesas un tiesnešu neatkarības principu.⁶¹ Īpaši ir uzsvērts, ka Satversmes tiesa, izvērtējot likumu atbilstību Satversmei, īsteno konstitūcijas virsvadības principu, tādējādi nodrošinot konstitucionālo taisnīgumu. Nedz Satversme, nedz Satversmes tiesas likums nedod Satversmes tiesai tiesības atteikties izvērtēt kāda likuma vai citas tiesību normas atbilstību Satversmei, tāpat kā nevienam nedod tiesības liegt tiesai īstenot savu funkciju vai ierobežot tiesu tās funkcijas īstenošanu.⁶²

Trešajā Satversmes tiesas darbības posmā, neskatoties uz krīzes apstākļiem, Satversmes tiesa līdzās ikdienas darbam spēja ieviest ilgtermiņā ļoti nozīmīgas iestrādes, kas ļāva turpmāk nodrošināt darbu jau citā kvalitātē, koncentrējoties uz fundamentāliem tiesību jautājumiem.

2.4. Ceturtais posms (kopš 2014. gada)

Kopš 2014. gada sākuma Satversmes tiesa ir savas attīstības ceturtajā posmā. To raksturo

komplicētāks risināmo tiesību jautājumu loks un nākotnes izaicinājumi.⁶³ Lai gan Latvija ir pārvarējusi ekonomisko krīzi, vēl ir jūtamas tās sekas⁶⁴ un Satversmes tiesas redzeslokā nonāk atsevišķi ar to saistīti jautājumi.⁶⁵

Neapšaubāmi, tiesas darbību būtiski ietekmē pārmaiņas, kas pēdējā laikā ir skārušas Satversmi. 2014. gada 19. jūnijā tika grozīts Satversmes ievads, papildinot to ar izvērstu vēstures notikumu, konstitucionālo principu un vērtību skaidrojumu.⁶⁶ Minētais Satversmes grozījums uzskatāms par nozīmīgu, jo tas konsolidē konstitucionālo tiesību teoriju un praksi. Līdz šim Satversmes tiesa ir atsaukusies uz Satversmes ievadu divās lietās: lietā Nr. 2015-01-01 un lietā Nr. 2015-22-01.⁶⁷ Tomēr plašāka Satversmes ievada interpretācija noteikti kļūs par vienu no Satversmes tiesas nākotnes izaicinājumiem.

Satversmes tiesas darbības ceturtais posms ir sācies arī ar pārmaiņām tiesnešu sastāvā un tiesas organizatoriskajā struktūrā. 2014. gadā tiesneša pienākumus sāka pildīt Gunārs Kusiņš un Aldis Laviņš, 2015. gadā – Ineta Ziemeļe, bet 2016. gadā – Daiga Rezevska. Par tiesas priekšsēdētāju 2014. gada 6. maijā tika ievēlēts A. Laviņš.⁶⁸ Šis ir Satversmes tiesas trešais sastāvs. 2017. gada sākumā tiesas sastāvam pievienosies vēl divi tiesneši, kā arī maijā notiks Satversmes tiesas priekšsēdētāja vēlēšanas. Šādā tiesnešu sastāvā tiesa darbosies turpmākos piecus

³⁵ 1997. gada 11. septembra likums “Grozījumi Satversmes tiesas likumā”. Latvijas Vēstnesis, 24.09.1997., Nr. 242/245 (957/960).

³⁶ Endziņš A. Latvijas Republikas Satversmes tiesas loma Latvijas Republikas Satversmē noteikto vērtību aizsardzībā. Grām.: Konstitucionālās tiesas loma valsts konstitūcijā nostiprināto vērtību aizsardzībā. Rīga: TNA, 2007, 10. lpp.

³⁷ Plašāk skat.: Satversmes tiesā ierosinātās un izskatītās lietas. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/cases/> [skatīts 20.11.2016.].

³⁸ Plašāk skat.: Amoliņa D. Satversmes tiesas spriedums. Eseja. Jurista Vārds, 02.07.2016. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/esaja/268716-satversmes-tiesas-spridums/> [skatīts 20.11.2016.].

³⁹ Skat. Satversmes tiesas 2000. gada 30. augusta sprieduma lietā Nr. 2000-03-01 secinājumu daļas 5. punktu.

⁴⁰ Satversmes tiesas 1999. gada 9. jūlija spriedums lietā Nr. 04-03(99).

⁴¹ Skat.: Belousova R. Par un ap Satversmes tiesu. Intervija ar Satversmes tiesas priekšsēdētāja pienākumu izpildītāju A. Endziņu. Latvijas Vēstnesis, 11.08.1999., Nr. 253/254 (1713/1714).

⁴² Plašāk skat.: I. Kārklīņa, D. Bluķe. Nolidz Satversmes tiesas ietekmēšanu. Neatkarīgā Rīta Avīze, 11.08.1999., Nr.185, 3. lpp.; Ozoliņš A.. 85. panta pārkāpēji. Diena, 06.08.1999., Nr. 181, 2. lpp.; Avotiņš V. Satversmei vajag savu miesassargu. Neatkarīgā Rīta Avīze, 09.08.1999., Nr. 183, 2. lpp.; Плеснивец Л. Тенденции к установлению тоталитарного режима. Вести Сегодня, 11.08.1999, № 15, с. 3.

⁴³ Skat.: Belousova R. Mūsu Satversmes tiesa – Eiropas konstitucionālo tiesu apritē. Intervija ar Satversmes tiesas priekšsēdētāja pienākumu izpildītāju A. Endziņu. Latvijas Vēstnesis, 27.05.1999., Nr. 173 (1633).

⁴⁴ 2000. gada 30. novembra likums “Grozījumi Satversmes tiesas likumā”. Latvijas Vēstnesis, 20.12.2000., Nr. 460/464 (2371/2375).

⁴⁵ Satversmes tiesas reglaments. Latvijas Vēstnesis, 06.02.2001., Nr. 20.

⁴⁶ Skat. Satversmes tiesas 2001. gada 21. decembra spriedumu lietā Nr. 2001-04-0103.

⁴⁷ 2001. gada pirmā ierosinātā lieta Nr. 2001-01-01 tiek izskatīta rakstveida procesā.

⁴⁸ Plašāk skat.: Satversmes tiesā ierosinātās un izskatītās lietas. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/cases/> [skatīts 20.11.2016.].

⁴⁹ Satversmes tiesas 2001. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2001-04-0103 secinājumu daļas 3.2. punkts.

⁵⁰ Satversmes tiesas 2007. gada 29. novembra spriedums lietā Nr. 2007-10-0102.

⁵¹ Plašāk skat.: Robežlīgums: Spriedums. Materiāli. Komentāri. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009.

⁵² Skat. Satversmes tiesas 2009. gada 7. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2008-35-01 18.3. punktu.

⁵³ Plašāk skat. 2009. gada 10. decembra likumu “Grozījumi Satversmes tiesas likumā”. Latvijas Vēstnesis, 30.12.2009., Nr. 205 (4191).

⁵⁴ Skudra V. Pārskats par Satversmes tiesas darbu 2009. gadā. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/articles/parskats-par-satversmes-tiesas-darbu-2009-gada/> [skatīts 21.11.2016.].

⁵⁵ Tīrgus izpētes kompānijas “GFK” veikta aptauja. Pieejama: www.leta.lv [skatīta 20.11.2016.].

⁵⁶ Pededze Dz. Satversmes tiesai – 15. Jurista Vārds, 20.12.2011., Nr. 51 (698).

⁵⁷ Skudra V. Pārskats par Satversmes tiesas darbu 2009. gadā. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/articles/parskats-par-satversmes-tiesas-darbu-2009-gada/> [skatīts 21.11.2016.].

⁵⁸ Skat., piemēram, Satversmes tiesas 2009. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2009-43-01 27.1. punktu.

⁵⁹ Skat. Satversmes tiesas 2010. gada 22. jūnija sprieduma lietā Nr. 2009-111-01 5. punktu.

⁶⁰ Satversmes tiesas 2009. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2009-43-01 25. punkts.

⁶¹ Skat. Satversmes tiesas 2010. gada 18. janvāra spriedumu lietā Nr. 2009-11-01; Satversmes tiesas 2010. gada 22. jūnija spriedumu lietā Nr. 2009-111-01; Satversmes tiesas 2012. gada 28. marta lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2011-10-01; Satversmes tiesas 2010. gada 25. novembra spriedumu lietā Nr. 2010-06-01.

⁶² Satversmes tiesas 2010. gada 18. janvāra sprieduma lietā Nr. 2009-11-01 5. punkts.

⁶³ Par to citastarp liecina spriedumiem arvien biežāk pievienotās tiesnešu atsevišķās domas.

⁶⁴ Skat., piemēram, Satversmes tiesas 2015. gada 13. oktobra spriedumu lietā Nr. 2014-36-01.

⁶⁵ Plašāk skat.: Satversmes tiesā ierosinātās un izskatītās lietas. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/cases/> [skatīts 20.11.2016.].

⁶⁶ 2014. gada 19. jūnija likums “Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē”. Latvijas Vēstnesis, 08.07.2014., Nr. 131 (5191). Skat. arī: Balodis R. Satversmes ievada komentārs. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Ievads. I nodaļa. Vispārīgie noteikumi. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 122.-125. lpp.

⁶⁷ Skat. Satversmes tiesas 2015. gada 2. jūlija sprieduma lietā Nr. 2015-01-01 15.1. punktu; Satversmes tiesas 2016. gada 27. jūnija sprieduma lietā Nr. 2015-22-01 13. punktu.

⁶⁸ Pirms tam 2014. gada 28. februārī uz isu brīdi par Satversmes tiesas priekšsēdētāju tika ievēlēta Aija Branta.

⁶⁹ Skat. Satversmes tiesas 2016. gada 12. maija sprieduma lietā Nr. 2015-14-0103 15.1. un 23.3.2. punktu; Satversmes tiesas 2016. gada 16. jūnija sprieduma lietā Nr. 2015-18-01 10. punktu.

⁷⁰ Skat. Satversmes tiesas 2015. gada 25. marta spriedumu lietā Nr. 2014-11-0103; Satversmes tiesas 2015. gada 3. jūlija spriedumu lietā Nr. 2014-12-01.

⁷¹ Skat., piemēram, Satversmes tiesas 2014. gada 29. decembra spriedumu lietā Nr. 2014-06-03.

⁷² Plašāk skat. 2016. gada 26. maijā Rīgā notikušās starptautiskās konferences “Konstitucionālās tiesas aktivisms demokrātiskā valstī” materiālus. Tikas publicēti konferences rakstu krājumā 2017. gada janvārī.

gādus. Turklāt 2014. gada sākumā darbu uzsāka jauna Satversmes tiesas struktūrvienība – Juridiskais departaments. Tas izveidots ar mērķi sekmēt Satversmes tiesas darbību, sniedzot juridisko atbalstu Satversmes tiesas tiesnešiem, kā arī veicinot Satversmes tiesas prakses pēctecību un attīstību.

Reaģējot uz mūsdienu tehnoloģiju straujo attīstību, tiesas praksē aktualizējas jautājumi par personas datu aizsardzību. Satversmes tiesa atzīst, ka Satversmes 96. pantā noteiktās tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību ietver arī fiziskās personas datu aizsardzību. Savukārt likumdevējam ir jāizveido tāds personas datu aizsardzības mehānisms, kas nodrošinātu to apstrādes noteikumu atbilstību paredzētajam mērķim.⁶⁹ Tiesa ir arī pilnveidojusi pamattiesību ierobežojumu izvērtēšanas metodoloģiju nodokļu tiesību jomā kontekstā ar valsts ricības brīvības robežām tajā.⁷⁰

Satversmes tiesa savā darbībā ir akcentējusi arī nacionālo tiesību un Eiropas Savienības tiesību mijiedarbību, kas apliecina, ka Satversmes tiesas un Eiropas Savienības Tiesas spriedumos paustās atziņas ir savstarpēji papildinošas.⁷¹ Šajā posmā, iespējams, vairāk nekā jebkad iepriekš var runāt par to, cik svarīgi ir saglabāt vienotu Eiropu, aizsargājot tās kopīgās vērtības. Princips “atvērtība Eiropas tiesībām” uzliek pienākumus gan valstij, gan pašai Satversmes tiesai. Bet vienlaikus Satversme šai integrācijai paredz robežas, lai nosargātu konstitucionālo nacionālo identitāti.

Šodienas izaicinājumi vairs nevar tikt risināti vienīgi lokāli. Konstitucionālo tiesu starptautiskā sadarbība, izejot ārpus reģionu ietvariem, ir labs piemērs, kā kopīgi risināt aktuālās problēmas.⁷² Tāpēc šajā darbības posmā Satversmes tiesa īpašu vērību pievērš sadarbībai ar citiem varas atzariem, tiesu dialogam un starptautiskajai sadarbībai. ■

2014

05.02.2014.

Pieņemts un stājas spēkā jaunais Satversmes tiesas reglaments.

12.02.2014.

Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2013-05-01 par tautas nobalsošanu. Tiesa atzīst, ka likumdevējam ir pienākums nodrošināt tautas likumdošanas tiesību īstenošanu atbilstoši demokrātijas principam.

19.02.2014.

Tiesneša zvērestu dod un amatā stājas Gunārs Kušņņ.

28.02.2014.

Aiju Brantu ievēl par Satversmes tiesas priekšsēdētāju (vadījusi tiesu līdz 24.04.2014.).

05.03.2014.

Uldi Ķīni ievēl par Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietnieku.

25.04.2014.

Amatā stājas tiesnesis Aldis Laviņš.

06.05.2014.

Aldis Laviņu ievēl par Satversmes tiesas priekšsēdētāju.

04.–06.06.2014.

Satversmes tiesas un Lietuvas Konstitucionālās tiesas tiesnešu XIII konference “Konstitucionālās doktrīnas attīstība Konstitucionālajā tiesā” (Rīgā, Latvijā).

10.–15.05.2014.

Satversmes tiesas piedalās Eiropas konstitucionālo tiesu konferences XVI kongresā “Eiropas Konstitucionālo tiesu sadarbība – esošā situācija un nākotnes perspektīvas” (Vīnē, Austrijā).

22.07.2014.

Stājas spēkā grozījumi Latvijas Republikas Satversmē, kas papildina ievadu ar izvērstu vēstures notikumu, konstitucionālo principu un vērtību skaidrojumu.

28.09.–01.10.2014.

Satversmes tiesa piedalās Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences III kongresā “Konstitucionālā tiesvedība un sociālā integrācija” (Seulā, Dienvidkorejā).

10.10.2014.

Bijusi Satversmes tiesas priekšsēdētāja Aija Branta apbalvota ar Tieslietu sistēmas otrās pakāpes Goda zīmi par nozīmīgu ieguldījumu tieslietu sistēmas attīstībā, demokrātijas un tiesiskuma stiprināšanā un tiesu sistēmai piederīgo personu zināšanu un profesionalitātes veicināšanā.

05.12.2014.

Satversmes tiesas konference “Satversmes tiesas spriedums kā tiesību avots”.

2015

08.01.2015.

Svinīgo solījumu dod un tiesneša amatā stājas Ineta Ziemeļe.

13.–15.05.2015.

Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas vizīte Satversmes tiesā, darba tēma “Nacionālā konstitucionālā identitāte un Eiropas kopējās vērtības. Nacionālās Konstitucionālās tiesas un globālā pārvaldība”.

17.–19.06.2015.

Satversmes tiesas un Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas tiesnešu XIV konference “Eiropas Cilvēktiesību konvencijas ietekme uz konstitucionālās tiesas jurisprudenci” (Plateļos, Lietuvā).

02.07.2015.

Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2015-01-01 par valsts karogu. Tiesa pirmo reizi atsaucas uz Satversmes ievadu. Tiesa atzīst, ka valsts karogam ir valsts simbola statuss un tā regulējums Satversmē citstarp veido valsts konstitucionālo pamatu.

20.11.2015.

Satversmes tiesas tiesnese Kristīne Krūma apbalvota ar Tieslietu sistēmas Otrās pakāpes Goda zīmi par īpaši nozīmīgu ieguldījumu tieslietu sistēmas un judikatūras attīstībā, demokrātijas un tiesiskuma stiprināšanā, kā arī par īpaši nozīmīgiem zinātniskajiem sasniegumiem tieslietu nozarē un starpvalstu attiecību veidošanā.

9.–10.12.2015.

Satversmes tiesas, Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas un Ukrainas Konstitucionālās tiesas trīspusējā tikšanās par aktuāliem konstitucionālo tiesību jautājumiem (Rīgā, Latvijā).

11.12.2015.

Satversmes tiesas konference “Pamattiesību ierobežojumi demokrātiskā valstī”.

2016

24.02.2016.

Sāk darboties jauna Satversmes tiesas mājaslapa, kas sniedz uzlabotu iespēju iepazīties ar Satversmes tiesas nolēmumiem, tostarp arī ar kolēģiju prakses izlasi.

08.03.2016.

Satversmes tiesas jubilejas gada atklāšanas pasākums. Apaļā galda diskusijā “Satversmes tiesa 20 gadus” piedalās Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, kā arī visi bijušie Satversmes tiesas priekšsēdētāji Aivars Endziņš, Gunārs Kūtris un Aija Branta.

26.04.2016.

Tiesneša zvērestu dod un amatā stājas Daiga Rezevska.

12.05.2016.

Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2015-14-0103 par personas DNS paraugu izmantošanu. Tiesa atzīst, ka DNS ir īpaši aizsargājami fiziskas personas dati.

26.–27.05.2016.

Satversmes tiesas 20. gadadienai veltīta starptautiska konference “Konstitucionālās tiesas aktivisms demokrātiskā valstī”, kuru organizē Satversmes tiesas un Eiropas Padomes komisija “Demokrātijā caur tiesībām” (Venēcijas komisija).

08.–10.09.2016.

Eiropas Starptautisko tiesību asociācijas ikgadēja starptautiska konference “Kā starptautiskās tiesības darbojas krīzes laikā”, kuru organizē Satversmes tiesa un Rīgas Juridiskās augstskola.

09.12.2016.

Satversmes tiesas 20. gadadiena.

Informācijas avots: Satversmes tiesa